

מספר פנימי:

כנסת ישראל

יוזמות: חברי הכנסת

//פ

תיקון חוק יסוד: הכנסת וחוק הכנסת

סעיף 42א(ג) לחוק יסוד: הכנסת בטל	תיקון חוק יסוד: הכנסת
סעיף 8א לחוק הכנסת, תשנ"ד-1994 בטל	תיקון חוק הכנסת, תשנ"ד-1994

דברי הסבר

הצעת חוק זו נוסחה על ידי [מכון זולת לשוויון וזכויות אדם](#).

כללי

כפי שמוסבר בדוח "דמוקרטיה לכאורה" של מכון זולת לשוויון וזכויות אדם, על פי התבחינים המקובלים על רוב החוקרים לצורך בחינת מידת הדמוקרטיה ו/או סמכותנות של משטר כלשהו, ניתן לקבוע שמודל המשטר במדינת ישראל הוא המודל ההיברידי. מאז הקמת המדינה שילב המשטר בישראל רכיבים סמכותניים ורכיבים דמוקרטיים, כאשר בתקופות שונות המשטר נטה לאחד מן הקצוות – הדמוקרטי או הסמכותני.

משטר דמוקרטי אמור לכבד ולהגן על שורה של זכויות אדם וזכויות אזרח בסיסיות. ככל שהמשטר נטה לכיוון סמכותני, כך גוברת הנטייה שלו להפר זכויות אדם ואזרח.

התהליכים הפוליטיים של שנות האלפיים התאפיינו במגמה של התרחקות המשטר בישראל מהקוטב הדמוקרטי, וחזרה אל פרקיטיקות סמכותניות ודכאניות שאפיינו את שלטונה של מפא"י בשנות ה-50 וה-60. התבססות ההגמוניה של מפלגת שלטון יחידה בראשות נתניהו כראש הממשלה הביאה למאמץ מתמשך של החלשה ושל פירוק מגנטי הפיקוח והבקרה על השלטון, לצד מאמצים להגבלת זכויות פוליטיות ודיכוי שיח ביקורתי כלפי פעולות ומדיניות הממשלה.

מכון זולת ניסח 15 הצעות חוק שנועדו לעדכן ולחזק הוראות חוק קיימות כדי להתאימן למאבק בסמכותנות; מציעות לבטל חקיקה שהרעילה את השיח הפוליטי בישראל, העמיקה את השסעים בחברה הישראלית, צמצמה את המרחב הדמוקרטי ותייגה כגיס חמישי אחרים וארגונים על בסיס השתייכותם למיעוט הערבי או בשל דעות פוליטיות אופוזיציוניות; וכן מציעות להקנות סמכות למבקר המדינה ולמבקרים הפנימיים לבחון את השמירה על הגופים המבוקרים על זכויות אדם, ולראשונה להקים בישראל נציבות להגנה על זכויות אדם ולעגן את מעמד מגני זכויות אדם וההגנות עליהם.

הצעות חוק אלה אינן עוסקות בהיבטים נוספים שחשובים למאבק בסמכותנות, כגון הסדרה בחוקי יסוד של הליך החקיקה והזכויות לשוויון ולחופש הביטוי, משך הכהונה הראוי של ראש הממשלה, סמכויות בתי המשפט וכלל היחסים בין מערכת המשפט לבין הרשות המחוקקת והמבצעת, זאת מאחר שכבר מקודמות יוזמות חקיקה אחרות לגבי סוגיות אלה.

הצעות החוק לא יפתרו את כלל הבעיות של המשטר במדינת ישראל, אך אם יתקבלו הן עשויות לסייע בחיזוק ההגנות על זכויות האדם והאזרח, לסייע במאבק בבלוימת המגמות הסמכותניות ולהטות את המשטר ההיברידי בישראל לכיוון דמוקרטי.

תיקון חוק יסוד: הכנסת וחוק הכנסת

מוצע לבטל את סעיף 42(א)(ג) לחוק יסוד: הכנסת ואת סעיף 8 לחוק הכנסת, תשנ"ד-1994, אשר חוקקו בתיקוני חקיקה שמכונים "חוק ההדחה". סעיפי אלה כמעט בלתי אפשריים ליישום, אך הנזק שהם גורמים עצום, שכן הם משמשים כדי להלך אימים על חברי כנסת ורשימות המייצגים את המיעוט הערבי, וכדי להציג את עצם השתתפותם בהליך פוליטי כבלתי לגיטימית או כהשתתפות על תנאי.